

Marta HRADILOVÁ: *Příspěvky k dějinám knihovny minoritů v Českém Krumlově v době předhusitské*. Disertační práce Katedry PVH a AS FF KU v Praze. Praha 2014. [199s.]

Doktorandka Marta Hradilová se odhodlala pomocí primárně kodikologických metod zásadním způsobem přispět k poznání nejstarší vrstvy knižního fondu českokrumlovského kláštera minoritů, a to jak z hlediska kvantitativního, tak i kvalitativního.

Zmiňovaný knižní fond není v sekundární literatuře středem soustavnější pozornosti poprvé: ve své disertaci se M. Hradilová mohla opřít o předchozí práce, z nichž je třeba připomenout příspěvky J. Tříšky, J. Kadlece, J. Špinara a zejména J. Hejnice; nelze opominout ani doktorandčiny příspěvky, kterými si „dláždila cestu“ ke svému disertačnímu tématu.

Již z předchozích sond bylo patrné, že předmětná knihovna (nutno podotknout – a doktorandka je si toho dobře vědoma – že je vhodné uvažovat o společném prostředí českokrumlovských minoritů a klarisek, oba fondy se průběžně dosti prolínaly, jak doktorandka náležitě prokázala) je vzhledem k relativní kompaktnosti svého dochovaného středověkého jádra (téměř stovka identifikovaných středověkých rukopisů je vskutku pro české země unikátem!) velmi vděčným prostředím pro aplikaci základních analyticko-komparativních metod celé řady disciplín: metod nejen ryze **kodikologických** (zde byla využita zejména analýza vazeb), ale i **paleografických** (opakující se písařské ruce), **kunsthistorických** (umožnilo to velmi slušné zastoupení zdobných iluminovaných kodexů), **literárněvědných** (žánrová struktura v knihovně uchovávaných textů a její souvislost s řádem minoritů/františkánů), dále analytických metod **liturgiky** (dochováno nekrologium českokrumlovských minoritů a klarisek, bylo možno využít rovněž sanktorálních pasáží liturgických knih s přítomností minority preferovaných světců), metod **lingvistických** (nářeční charakter obzvláště u paleogermanistických textů) atd.

Není rovněž bez významu relativně velké množství rukopisů nesoucích „exaktní“ provenienční symptomy: vedle kolofónů a ex librisů jsou to zejména staré zápisy memoriálního charakteru (důležité pro identifikaci donace skupiny knih Petrem II. z Rožmberka z doby krátce po konstitování kláštera a vysvěcení zdejšího kostela, nejspíše z přelomu 60. a 70. let 14. století). Vše je podpořeno existencí evidenčních pomůcek: soupisu knihovny z r. 1502 jakož i mladších katalogů z 18. století (katalog josefínský z r. 1787 a dnes uložený v Národním archivu je dokonce původním doktorandčíným objevem) a knihovního

katalogu století devatenáctého. Všechny tyto okolnosti přímo vybízí k důkladné analytické studii, a tu M. Hradilová předkládá.

Podívejme se podrobněji na strukturu celé práce. **První kapitola** (str. 6-21) je věnována důkladnému rozboru pramenů a literatury. Zejména analýza pramenné základny je velmi cenná, neboť českokrumlovské minoritské knihy (při komplexním studiu historických knihoven nejde rozhodně jen o knihu rukou psanou, ale též o inkunábule, paleotypy a ostatní staré tisky) jsou dnes roztroušeny v několika kolekcích – v Národní knihovně, v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze, v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích – přesněji řečeno v jejím oddělení rukopisů a starých tisků ve Zlaté Koruně, v Knihovně Národního muzea; nejznámější cimélie studované historické knihovny (*Liber depictus*) je dnes uchovávána v Österreichische Nationalbibliothek Wien. Velmi jsem ocenil archivní výzkum a jeho pozitivní výsledky, jichž bylo dosaženo zejména v SOA Třeboň, ve fondu Minorité Český Krumlov (excerpovány byly pamětní knihy *Libri magistrales*), a v českokrumlovské pobočce téhož archivu, kde se ve fondu VS Český Krumlov nalézají nejstarší soupisy knihovny z r. 1502 – jeho přítomnost v patrimoniálním archivu je ostatně další indicií, že zde nešlo o klasický „katalog“ motivovaný snahou „badatelsky zpřístupnit“ daný fond, nýbrž o prostou majetkovou evidenci. Velký význam má i studium novodobých přírůstkových knih vedených zpravidla od pozdního 19. století osvětlujících (mnohdy dobrodružnou a strastiplnou) cestu řady svazků z Českého Krumlova k dnešním správcům či vlastníkům. I zde přináší Hradilová řadu minuciózních detailů upřesňujících mylné či neúplné údaje dosavadní literatury.

Druhá kapitola (str. 22-29) přináší stručný nástin dějin minoritů ukončený příchodem a rozšířením tohoto řádu v českých zemích. Dále navazuje **kapitola třetí** (s. 30-47) věnovaná již výhradně minoritům a klariskám v Českém Krumlově. Obě kapitoly jsou sestaveny na základě literatury, jsou napsány vyváženě a přehledně sumarizují nejpodstatnější informace, které mají svou relevanci pro jádro studie – pro nejstarší dějiny zdejší minoritské knihovny. Snad jen poznamenám, že při uvádění přesných dat by bylo vhodnější odkazovat přímo na pramen (či jeho nejnovější edici), nikoliv na sekundární literaturu: jako příklad uvedu zmínku o českokrumlovském rychtáři Sipotovi k r. 1274 (str. 30, pozn. 3); zmiňovaná osoba se vyskytuje jako svědek ve dvou podezřelých listinách Vítka z Krumlova (CDB V.2 num. 753⁺ et 754⁺), což je zásadnější odkaz než upozornění na výskyt této informace u J. Minářové či P. Pavelce.

Jádro práce ovšem tvoří kapitoly **čtvrtá** a **pátá** věnované předhusitské knihovně (4. kap.) respektive knihovně století 15.-18. (5. kap.). Doktorandka konstatuje, že základní

fundus knihovny položili Rožmberkové, z nich především Petr II., a dále správně upozorňuje, že nelze opomíjet ani ženské představitelky tohoto rodu, z nich zejména Kateřinu, vdovu po Petrovi I. z Rožmberka. S darem Petra II. je možno spojit 10 dodnes dochovaných rukopisných svazků a na základě dalších indicií předpokládat, že (zohledníme-li ztráty) původně šlo o až tři desítky kodexů (sumárně na str. 129-130). Doktorandka předpokládá původ většiny těchto kodexů v „dílně činné pro církevní objednavatele v Praze“ (str. 129). Tato teze se opírá především o stanoviska kunsthistorická, a vzhledem k tomu, že v případě Petrovy kolekce jde zpravidla o zdobné, nákladné a i z písařského hlediska kaligrafické produkty implikující svůj původ v dílenském, tak říkajícím profesionálním prostředí, jde o tezi přijatelnou. Do diskuse vznáším následující podnět: *Bylo by možné důkladným paleografickým studiem českokrumlovských minoritských kodexů odhalit stopu místního skriptoria? Anebo lze podchytit alespoň stopy dílčích písařů bezpečně krumlovské minoritské provenience uplatněné např. v glosách či jiných pozdějších přípiscích?* Nelze se totiž domnívat, že by zdejší komunita byla vždy odkázána jen na dary či nákup již napsaných knih.

Zajímavou kapitolou v dějinách studované knihovny jsou akvizice z jiných knihoven, a to již v průběhu středověku: M. Hradilová prokazuje (str. 80-84), že vedle drobnějších dílčích případů se ještě ve středověku do zdejší knihovny dostala významná skupina knih původně náležejících konventu bechyňských minoritů. Vysvětlení tohoto fenoménu je zcela přirozené a souvisí s postavením českokrumlovského kláštera jako svým způsobem pevné bašty katolicismu v době husitských bouří (str. 80, 132).

Podobné „šťěstí v neštěstí“ měla studovaná knihovna k období josefínského rušení klášterů (str. 97nn), kdy zatímco klarisky byly zrušeny, minorité v Českém Krumlově přežili. Nicméně i zdejší prostředí se na zrušení připravovalo, jak dosvědčuje katalog knihovníka Ignáce Beniše z roku 1787 (str. 103nn). Pomocí analýzy tohoto katalogu se podařilo M. Hradilové identifikovat další kodexy s původní krumlovskou proveniencí, dnes převážně v NK ČR, méně pak v UPM a JVK – viz **Přílohu č. 3** na nestránkovaných(!) stranách na konci práce.

Šestá kapitola je věnována dějinám minoritské knihovny v moderním věku, tj. v 19. a 20. století. Na pozadí všeobecné stagnace konventu v této době je hlavním studijním tématem zájem o zdejší svazky v kruzích badatelů a ze strany institucí záměrně budovaných jako střediska knihovědného studia (Knihovna Národního muzea, knihovna Uměleckoprůmyslového muzea apod.). I zde prokázala M. Hradilová velkou erudici při práci s archivními prameny a odkryla cestu řady krumlovských svazků do těchto institucí.

V závěrečném soupisu pramenů jsem na str. 138-139 nenalezl všechny v práci zmiňované archiválie (např. často používaný soupis knihovny z roku 1502 dnes uložený v krumlovské pobočce SOA Třeboň), u jinak velmi užitečného celkového soupisu identifikovaných kodexů náležejících do původního rukopisného fondu minoritské knihovny (**Příloha č. 1** na str. 172-182) bych za užitečné považoval uvést u každé položky, z jakého důvodu je ta která signatura do kolekce s touto proveniencí zařazena (ex libris, vazba, identita na základě výskytu v knihovním katalogu apod.).

Na závěr bych doporučoval (pro případ úvahy o publikaci textu, která by byla žádoucí) provést ještě jednu jazykovou korekturu celé práce, na dílčí gramatická či typografická nedopatření jsem se snažil upozornit v korektuře v mnou posuzovaném exempláři.

Rád a s čistým svědomím konstatuji, že předložená disertační práce Marty Hradilové představuje výbornou a precizně zpracovanou studii přinášející nové a zásadní poznatky k zadanému tématu, tyto primárně kodikologické poznatky jsou zasazeny do širších historických, kulturních a literárněvědných souvislostí, přičemž doktorandka pracovala ve všech částech zcela adekvátní metodou – ze všech těchto důvodů **doporučuji její práci k obhajobě.**

V Brně 23. srpna 2014

doc. PhDr. Dalibor Havel, Ph.D.